

Attitudes of aged care technician students towards age discrimination*

Yaşlı bakımı teknikerliği öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları

Rukiye Demir Dikmen¹, Elif Ayfer Baltacı Yıldız²

¹ Öğr. Görevlisi, Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakımı Programı, Bingöl, Türkiye, rddikmen@bingol.edu.tr, 0000-0002-7236-6672

² Öğr. Görevlisi, Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Optisyenlik Programı, Bingöl, Türkiye, ebaltaci@bingol.edu.tr, 0000-0002-4405-2211.

* Bu çalışma 4-6 Haziran 2022 tarihinde 8. Uluslararası Mardin Artuklu Bilimsel Araştırmalar Kongresi Sözel (Özet) Bildiri Olarak Sunulmuştur.

ABSTRACT

Aim: This research can be carried out on the targeting of student technicians for discrimination from accommodation. **Materials-Methods:** It is of research type. It was trained with 256 students from 2021-2022 academic years students and participants in Health Services YO in a state university. Research data were collected with the "Positive and Negative Age Discrimination Scale (PNASS)" and "Student Information Form". SPSS 23.0 program was used in the analysis of the data. **Results:** The mean age of the participant education was 20.89 ± 1.7 women and 27.7% men. The age at which 50.0% of the people living in the same house with the people living in the world and those living in the same house with those living in the same house are the grandparents, 44.9% of those aged 65 and over. Depending on the study, they have a total score of 47.53 ± 8.44 in the Positive Elderly PFA sub-dimensions and 35.86 ± 6.43 in the Negative Elderly Discrimination (NDA) sub-dimensions. A significant difference was found between the type of family and living with their parents after starting their own family, and the total PYA score ($p < 0.05$). **Conclusion:** As a result, it was determined that the negative attitudes of the aged care technician students who participated in the research towards the elderly were moderate, and the positive attitudes were high.

ÖZ

Amaç: Bu araştırma yaşlı bakımı teknikerliği öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. **Gereç-Yöntem:** Araştırma tanımlayıcı tiptedir. Bir devlet üniversitesinde Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu (SHMYO)'nda 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde öğrenim gören yaşlı bakımı programına kayıtlı ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 256 öğrenciyle yürütülmüştür. Araştırma verileri "Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ)" ve "Öğrenci Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 23.0 programı kullanılmıştır. **Bulgular:** Katılımcı öğrencilerin yaş ortalaması 20.89 ± 1.71 yıl, %72.3'ü kadın, %27.7'si erkektir. Öğrencilerin yaşlı bireyler ile yaşamaya ilgili görüşleri ve deneyimleri incelendiğinde %44.9'unun 65 yaş ve üzerinde olan yaşlı bireyler ile aynı evde yaşadığı, beraber yaşanılan yaşlıların %50.0'sinin büyükanne-büyükbaba olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin, Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı (PYA) alt boyutunda toplam puan ortalamaları 47.53 ± 8.44 ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı (NYA) alt boyutunda toplam puan ortalamaları 35.86 ± 6.43 olarak bulunmuştur. Aile şekli ve kendi ailesini kurduktan sonra anne ve babası ile yaşama durumu ile PYA toplam puanı arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). **Sonuç:** Sonuç olarak araştırmaya katılım sağlayan yaşlı bakımı teknikerliği öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik negatif yönde olan tutumlarının orta düzeyde, pozitif yönde olan tutumlarının ise yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

ARTICLE INFO/MAKALE BİLGİSİ

Key Words: Elderly Care Technician, Age Discrimination, Health

Anahtar Kelimeler: Yaşlı Bakım Teknikeri, Yaş Ayrımcılığı, Sağlık

DOI: 10.5281/zenodo.6769543

Corresponding Author/Sorumlu Yazar: Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakımı Programı, Bingöl, Türkiye, rddikmen@bingol.edu.tr, 0000-0002-7236-6672

Received Date/Gönderme Tarihi: 19.04.2022

Accepted Date/Kabul Tarihi: 10.06.2022

Published Online/Yayımlanma Tarihi: 30.06.2022

GİRİŞ

Ortalama yaşam süresinin uzaması ve düşük doğum oranlarından kaynaklanan demografik değişiklikler, tüm ulusları farklı şekillerde etkilemektedir. Bu değişimlerin etkisiyle, yaşlı nüfusta büyük bir artış yaşanmaktadır. Bu durum yaşlanmayı küresel etkisi olan toplumsal bir sorun olarak düşünmeye yönlendirmektedir (1). Yaşa bağlı ayrımcılık bireylerin yaşlarına göre uygunsuz muamele görmesine neden olan her türlü uygulama, yargılama ve değerlendirmeleri içermektedir (2).

Butler, yaşlılara karşı önyargıyı tanımlamak için 'yaşlılık ayrımcılığı' terimini ilk kullanan kişidir ve bunu "insanların

yaşlı oldukları için sistematik bir klişeleştirme ve insanlara karşı ayrımcılık yapma süreci" olarak tanımlamıştır (3). Yaşa bağlı ayrımcılığın cinsiyet ve etnik kökene dayalı ayrımcılıktan daha yaygın olduğunu bildirmektedir (4, 5). Son yıllarda, artan yaşlı nüfus nedeniyle yaşlı ayrımcılığı bilimsel araştırmalara konu olmaktadır. Yaş ayrımcılığı, diğer önyargı biçimlerinden oldukça farklıdır. Bireyin zamanla kendisinin de katılacağı gruba karşı önyargı ve ayrımcılığı ifade etmektedir. Bireylerin yaşa göre sınıflandırılması durağan değildir ve yaşam döngüsü boyunca değişir. Bu durum, yaşlı ayrımcılığını sürekli devam eden ırk ve cinsiyete dayalı ayrımcılıktan farklı kılmaktadır (6).

Yaşlanma ile ilgili yerleşik düşünceler, kişisel yaşlanma sürecini de etkilemektedir. Yaşlı bireyin yaşlılığa ilişkin olumsuz kendilik algısı, öz-etkililiğin azalmasına sebep olabilir. Yaşlı bireyin kendisi ile ilgili bu olumsuz düşünceler onun bağımsızlığını ve diğer sistemlerini etkilemektedir. Fiziksel sağlık üzerinde bozulmalar oluşturabilen olumsuz kendilik algısının doğrudan depresyona sebep olduğu bilinmektedir. Olumlu benlik algısı ise, daha iyi sağlık durumu ve uzun ömür ile ilişkilidir (7, 8). Sağlık alanında görülen yaş ayrımcılığı yaşlı bireylerin hastalık tanı ve tedavilerinde eksikliklere yol açabilmektedir (9, 10). Yaşlılar ile ilgili önyargılar, yaşlıların iş veya eğlence etkinliklerine özgürce katılmalarını engelleyebilir. Ayrıca daha ileri yaşlarda sosyal izolasyona neden olabilir. Yaşlı bireye karşı olumsuz tutumlar yaşlanma ile ilgili korkuları arttırabilmektedir. Bu durumların önüne geçebilmek için yaşlılara karşı daha olumlu tutumları teşvik eden uygulamalar gerekmektedir (11, 12). Aslında, yaş ayrımcılığının varlığı, küçük çocuklardan en yaşlı nüfuslara kadar tüm yaş aralıklarında gözlemlenmiştir, öyle ki yaşlılar hayatları boyunca en az bir kez bir tür önyargıyla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmektedirler (13, 14).

Yaşlı bireylere verilen sağlık hizmetlerinin kalitesi, sağlık çalışanlarının onlara karşı tutumlarından güçlü bir şekilde etkilenir (15,16). Olumsuz tutumlar ve yerleşik bazı düşünceler yaşlı insanlara verilen kaliteli hizmet sunumunu engelleyebilir. Bu durum sağlık bakım kalitesini ve hizmet verimliliğini düşürebilir (17,18). Yaşlı bireylerin bakımı, fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları nedeniyle karmaşık ve zordur. Yaşlı bakımı teknikerliği öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutum ve ilgilerini bilmek, müfredatlarını daha iyi uyarlamak için önemli olabilir. Bu çalışmanın amacı yaşlı bakımı teknikerliği öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının değerlendirilmesidir.

GEREÇ-YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu araştırma, Bingöl Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı Programı'na kayıtlı olan yaşlı bakımı teknikerliği programı öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla kesitsel- tanımlayıcı olarak tasarlanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Bingöl Üniversitesi SHMYO Yaşlı Bakımı Programı'nda 2021-2022 eğitim-öğretim yılında kayıtlı olan 1.ve 2. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Bölüme kayıtlı olan 290 öğrenci araştırmanın evrenini

oluşturmuştur. Örneklem seçimi yapılmamış, evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Gönüllü olan 256 yaşlı bakımı teknikerliği öğrencisi ile araştırma tamamlanmıştır. Evrenin %88'ine ulaşılmıştır.

Verileri Toplanması

Araştırma verileri, 15 Nisan-30 Nisan 2022 tarihleri arasında, Bingöl Üniversitesi SHMYO Yaşlı Bakımı Teknikerliği öğrencilerinin okulda oldukları zamanlarda yüz yüze görüşme tekniği ile toplandı. Bir öğrenci ile görüşme yaklaşık 15 dakika sürdü. Gönüllü katılım sağlayan ve anket formunu tam dolduran öğrenciler araştırmaya dahil edildi.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili ifadelerin yer aldığı "Öğrenci Bilgi Formu" ve "Pozitif Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ)" kullanılarak veriler toplanmıştır.

Öğrenci Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan yaş, cinsiyet, okuduğu sınıf, gelir durumu, öğrencinin ve ailesinin en uzun süre yaşadığı yer, aile şekli, kardeş varlığı, 65 yaş üzeri birey ile yaşama durumu, yaşlı birey ile yaşadığı süre ve kim olduğu, kendi ailesini kurduktan sonra anne baba ile yaşama isteği ifadelerini içeren 12 maddelik bir formdur.

Pozitif Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ)

Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını ölçme amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğe ait iki alt boyut bulunmaktadır. Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı (PYA) alt boyutu üniversite eğitimi alan öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik pozitif yönde olan ayrımcı tutumlarını belirlemektedir. PYA alt boyutunda 13 ifade bulunmaktadır. Puanlamada bu alt boyuttan en yüksek olarak 65, en düşük olarak ise 13 puan alınabilmektedir. Sonuç olarak ulaşılabilecek yüksek puanlar, yaşlı bireylere yönelik pozitif yöndeki tutum düzeyinin yüksekliğini ifade etmektedir. Negatif Yaşlı Ayrımcılığı (NYA) alt boyutu ise üniversite eğitimi gören öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik olan negatif yönlü ayrımcı tutumlarını belirlemektedir. NYA alt boyutunda 10 ifade bulunmaktadır. Ölçek puanlamasında NYA alt boyutundan en yüksek olarak 50, en düşük olarak ise 10 puan ise alınabilmektedir. Ters yönde puanlandırma yöntemi kullanılarak elde edilen yüksek puanlar, yaşlı bireylere yönelik olan negatif yöndeki tutum düzeyinin düşük düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin genel Cronbach Alfa değeri 0,801'dir (19). Bu araştırma için genel Cronbach Alfa değeri .775 bulunmuştur.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizinde SPSS 23.0 (IBM) istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde sayı, ortalama, standart sapma, yüzdelik dağılımları, bağımsız gruplarda t- testi ve anova testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Etik Hususlar

Araştırma için Bingöl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Evrak Tarih ve Sayısı: 04.04.2022-E.56554) ve Bingöl Üniversitesi SHMYO'ndan yazılı izinler (Evrak Tarih ve Sayısı: 07.04.2022-E.56958) alınmıştır. Cevapların gönüllü olarak verilmesi gerektiği için araştırmaya katılacak öğrencilerin çalışmaya katılıp katılmamakta özgür oldukları açıklanmıştır. Anketlerin uygulanması için yaşlı bakım teknikerliği öğrencilerinden sözlü izin alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sadece bir üniversitenin yaşlı bakım teknikerliği öğrencileri ile yürütülmüş olmasıdır.

BULGULAR

Tablo 1. Yaşlı Bakımı Programı öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri (N:256)

Özellikler	n	(%)
Cinsiyet		
Kadın	185	(72.3)
Erkek	71	(27.7)
Sınıf		
1. Sınıf	150	(58.6)
2. Sınıf	106	(41.4)
Kardeş varlığı		
Evet	246	(96.1)
Hayır	10	(3.9)
Öğrencinin En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Yeri		
İl	148	(57.8)
İlçe	57	(22.3)
Köy	51	(19.9)
Ailenin En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Yeri		
İl	133	(52.0)
İlçe	62	(24.2)
Köy	61	(23.8)
Gelir Durumu		
Gelir giderden az	138	(53.9)
Gelir gidere denk	102	(39.8)
Geli giderden fazla	16	(6.3)
Aile Şekli		
Çekirdek aile	180	(70.3)
Geniş aile	69	(27.0)
Anne-Baba ayrılmış aile	7	(2.7)
Yaş		
X±SS	(Min-Max)	
20.89±1.71	(18-28)	

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.89 ± 1.717 'dir. %72.3'ü kadındır. %58.6'sı 1. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %53.9'unun geliri giderinden azdır. Öğrencilerin %57.8'i en uzun süre bir il merkezinde yaşamıştır. %52'sinin ailesi en uzun süre il merkezinde yaşamıştır. Katılımcıların %70.3'ü çekirdek aileye ve %96.1'i kardeşe sahiptir (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin yaşlı bireyler ile yaşama deneyimleri ve görüşleri (N:256)

Özellikler	n	(%)
65 yaş ve üzeri bireylerle aynı evde yaşama durumu		
Evet	115	(44.9)
Hayır	141	(55.1)
65 yaş ve üzeri bireylerle aynı evde yaşama süresi		
1 yıla kadar	25	(21.6)
1-5 yıl arası	36	(31.0)
5 yıldan fazla	55	(47.4)
Evde beraber yaşanılan yaşının yakınlık düzeyi		
Büyükanne/Büyükbaba	58	(50.0)
Sadece Büyükanne	37	(31.9)
Sadece Büyükbaba	12	(10.3)
Diğer (hala, teyze, amca,dayı)	9	(7.8)
Kendi ailesini kurduktan sonra anne/baba ile aynı evde yaşamayı kabul etme durumu		
Evet	210	(82)
Hayır	46	(18)

*n:Sayı, %:Yüzde

Katılımcıların yarısından fazlası (%55.1) 65 yaş üzeri bir yaşlı birey ile yaşamamıştır. Yaşlı bireylerle aynı evde yaşayanların 47.4'ü 5 yıldan daha uzun süre yaşlı birey ile beraber yaşamıştır. Yaşlı bireylerle yaşayanların yarısı (%50) büyükanne ve büyükbaba ile beraber yaşamıştır. Öğrencilerin %82'si kendi ailesini kurduktan sonra anne ve babası ile yaşamayı istemektedir (Tablo 2).

Tablo 3. Katılımcı Öğrencilerin pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı ölçeği toplam puanları

	X±SS	Median	Min-Max	Cronbach Alfa
PYA toplam puanı	47.53±8.44	48.00	13-65	.775
NYA toplam puanı	35.86±6.43	36.00	10-50	

Katılımcı öğrenciler, pozitif yaşlı ayrımcılığı (PYA) alt boyutundan aldıkları puan ortalaması 47.539 ± 8.441 ve negatif yaşlı ayrımcılığı (NYA) alt boyutundan aldıkları puan ortalaması 35.862 ± 6.439 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin PYA puanlarının yüksek düzeyde olduğu, NYA puanlarının ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı toplam puanlarının öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri karşılaştırılması

Değişken Özellikler		PYA X± SS	NYA X± SS
Cinsiyet	Kadın	47.96±7.66	36.20±6.05
	Erkek	46.43±10.17	34.98±7.32
	p	.196	.177
	t	-1.296	-1.353
Yaş	≤20	47.42±8.58	35.20±6.69
	≥21	47.64±8.33	36.50±6.14
	p	.832	.107
	t	-.213	-1.614
Sınıf	1.Sınıf	48.30±7.56	35.61±6.39
	2.Sınıf	46.45±9.48	36.21±6.52
	p	.083	.461
	t	1.738	-.739
Kardeş varlığı	Evet	47.56±8.42	35.83±6.47
	Hayır	46.90±9.32	36.50±5.66
	p	.808	.750
	t	.244	-.319
Gelir düzeyi	Gelir giderden az	46.51±8.82	35.18±6.45
	Gelir gidere denk	48.77±8.02	36.63±6.65
	Gelir giderden fazla	48.50±6.75	36.87±4.17
	p	.109	.184
	f	2.234	1.704
Aile şekli	Geniş aile	45.56±9.53	35.26±6.10
	Çekirdek aile	48.43±7.38	36.10±6.54
	Parçalanmış aile	44.00±16.97	35.42±7.43
	p	.029*	.648
	f	3.58	.435
Ailenin en uzun süre yaşadığı yer	İl	47.66±8.35	36.20±6.71
	İlçe	46.90±9.49	35.01±6.32
	Köy	47.91±7.54	35.98±5.93
	p	.779	.483
	f	.250	.731
Öğrencinin en uzun süre yaşadığı yer	İl	47.53±8.56	36.12±6.64
	İlçe	47.43±9.20	35.66±6.30
	Köy	47.68±7.25	35.30±6.04
	p	.990	.711
	f	.010	.342

*X: Ortalama, SS: Standart sapma, t: Independent Samples Test, f: Oneway (ANOVA), p<0.05 olarak kabul edilmiştir

PYA ve NYA alt boyutlarından kadınların (47.96±7.66, 36.20±6.05) erkeklerden (46.43±10.17, 34.98±7.32) daha yüksek puanlar aldıkları belirlendi. Yaş grupları incelendiğinde öğrencilerin PYA ve NYA alt boyutlarında birbirilerine yakın puanlar aldıkları belirlendi. 1.sınıfta okuyanların PYA alt boyutundan (48.30±7.56) 2. sınıflardan daha yüksek puan aldıkları belirlendi. Geliri gidere denk olanların (48.77±8.02) diğer gelir durumlarından daha yüksek PYA puanına sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca çekirdek aileye sahip olanların (48.43±7.38) diğer aile şekillerine sahip olanlardan istatistiksel olarak önemli olan daha yüksek düzeyde PYA puan ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir. Ailesinin en uzun süre köyde yaşamını sürdürdüğü öğrencilerin en yüksek PYA puanına (47.68±7.25) sahip oldukları saptanmıştır. Cinsiyet, sınıf, kardeşe sahip olma durumu, gelir düzeyi ve öğrencinin kendisi ile ailesinin yaşadığı yer ifadelerinden alınan puanların yaşlı ayrımcılığı alt boyutları ile istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptandı. Sahip olunan aile şeklinin yaşlı ayrımcılığı alt boyutları ile istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi (Tablo 4).

65 yaş üzeri bireylerle aynı evde yaşama durumu incelendiğinde aynı evde beraber yaşayanların ve yaşamayanların PYA ve NYA alt boyutlarından birbirilerine çok yakın puanlar aldıkları belirlendi. Kendi ailesini kurduktan sonra anne ve babası ile yaşamak isteyenlerin PYA alt boyutundan istatistiksel olarak

önemli düzeyde daha yüksek puan (48.05±8.34) aldıkları belirlendi. 65 yaş üzeri bireylerle aynı evde yaşayanlardan 5 yıldan daha uzun süre beraber yaşayanların PYA puanlarının (48.61±6.82) daha yüksek olduğu belirlendi. Büyükanne ve büyükbaba ile aynı evde yaşayanların PYA alt boyutundan diğerlerinden daha yüksek puanlar (49.34±7.47) aldıkları saptandı (Tablo 5).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yaş ayrımcılığı düzenlemelerde, yaşlanma normlarında ve ayrıca yaşa bağlı inançlarda derinden kökleşmiştir. Farklı yaşam alanlarında farklı biçimler alan yaşlanma konusunda geleneksel uygulamalar, yaş normları ve yaş ayrımcılığını üreten düzenlemeler tarafından şekillendirilen çok yönlü bir olgu olarak ifade edilebilir (20).

Araştırmamızda yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı ile ilgili tutumları ve bu tutumları etkileyebilen bazı değişkenler incelenmiştir. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutumlarının pozitif yönde olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına benzer olarak, Tuna (2020) ve Güngör & Borazan'ın (2021) SHMYO öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutumlarının pozitif yönde olduğu saptanmıştır (21, 22). Kore'de yapılan bir çalışmada (2021) hemşirelik öğrencilerinin yaşlı yetişkinlere yönelik yaş ayrımcılığının nötr olduğu saptanmıştır (23). Yaşlı ayrımcılığının sosyal

Tablo 5. Pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı toplam puanlarının öğrencilerin yaşlı bireyler ile yaşamaya yönelik deneyim ve görüşlerine göre karşılaştırılması

Değişken Özellikler		PYA X± SS	NYA X± SS
65 yaş üzeri yaşlı/yaşlılar ile aynı evde yaşama durumu	Evet	47.57±8.92	36.28±5.96
	Hayır	47.50±8.06	35.52±6.79
	p	.946	.353
	t	.068	.930
Kendi ailesini kurduktan sonra anne baba ile yaşama isteği durumu	Evet	48.05±8.34	36.01±6.34
	Hayır	45.19±8.58	35.17±6.87
	p	.037*	.424
	t	2.093	.801
65 yaş üzeri bireylerle aynı evde yaşama süresi	0-1 yıl arası	44.60±9.59	35.68±5.62
	1-5 yıl arası	47.77±10.83	36.44±6.24
	5 yıldan fazla	48.61±6.82	36.35±6.07
	p	.170	.872
	f	1.802	.137
Aynı evde yaşanan yaşlı birey/bireyler	Sadece büyükanne	44.75±10.92	34.91±6.22
	Sadece büyükbaba	46.91±6.61	36.33±4.29
	Büyükanne ve Büyükbaba	49.34±7.47	36.77±6.29
	Diğer (Hala, teyze, amca)	47.55±9.15	38.11±4.53
	p	.108	.376
	f	2.07	1.04

*X: Ortalama, SS: Standart sapma, t: Independent Samples Test, f: Oneway (ANOVA), p<0.05 olarak kabul edilmiştir.

ve kültürel bağlamda yorumlanan bir kavram olduğu bilinmektedir (24). Öğrencilerin yaşlılara karşı olumlu tutumlar içerisinde olmaları okulda alınan eğitimin yaşlı bireylere karşı geliştirdikleri bireysel tutumlarının bir sonucu olabilir. Gelecek yıllarda sağlık bakım hizmeti verecek olan öğrencilerin yaşlı bireylere karşı olumlu tutumlar içerisinde olmaları daha iyi sağlık hizmeti sunumu için istenilen bir sonuçtur.

Öğrencilerin demografik özellikleri ile yaşlılara karşı tutumları arasındaki ilişkilerin incelendiği bu çalışmada, cinsiyet ile yaşlı ayrımcılığı arasında ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Literatürde cinsiyetin yaşlı ayrımcılığı üzerinde etkili olmadığını saptayan çalışmalar bulunmaktadır (22,25). Cinsiyet ile ilgili bir ayrımın oluşmaması öğrencilerin benzer kültürel ortamlarda yetişmeleri ile ilgili olduğunu düşündürmektedir.

Çekirdek ailede yaşayan öğrencilerin ise pozitif yaşlı ayrımcılığı tutumlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu ve geniş aileye sahip öğrencilerin negatif yaşlı tutumlarının diğerlerine göre daha düşük olduğu belirlendi. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada geniş aile tipine sahip hemşirelik öğrencilerinin, çekirdek aileye mensup öğrencilere göre yaşlanmaya karşı olumlu tutumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (26). Türkiye’de benzer örneklem grubu ile yapılan bir çalışmada (2020) geniş ailede yaşayan öğrencilerin yaşlı bireylere karşı olumlu tutumlarının diğerlerinden yüksek olduğu saptanmıştır (27). Kore’de üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada yaşlı bireylerle kaliteli vakit geçirme sıklığı düşük olan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı çalışma yaşlı bireylerle sıkça vakit geçiren ve iyi deneyimlere sahip olan öğrencilerin yaş ayrımcılığı düzeylerinin azalma eğiliminde olduğunu ifade etmektedir (28). Evlerde beraber yaşanan yaşlılar, gençlerin davranışlarını olumlu yönde etkileyen önemli sosyal etkileşimler sağlayabilir. Yaşlılarla yaşama ve onlara bakma konusunda daha yakından edinilen deneyimler, yaşlılara yönelik sağlık ihtiyaçları konusunda daha iyi bir farkındalık sağlayabilir (26, 28). Bununla birlikte, temas sıklığı, yaş ayrımcılığının olumlu yönde olması için yeterli değildir. Drury ve meslektaşları, yaşlı bireylerle sık sık vakit geçirmenin yetersiz olabileceğini, ancak kaliteli vakit geçirmenin yaş ayrımcılığını azalttığını belirtmektedirler (29). Kanada’da öğrenci hemşirelerin yaşlı insanlar hakkındaki algılarını araştırılan bir çalışmada sonuçları son zamanlarda çekirdek ailelerin sayısının artmasına bağlı olarak yaşlı bireylerle yeterince vakit geçirilemediğini ve bu durumun yaşlı bireylerle ilgili farkındalığın daha düşük olmasına sebep olabileceğini saptamıştır (30). Bu çalışmada çekirdek aileye sahip öğrencilerin olumlu tutumları yaşlı insanlarla bireysel olarak kaliteli vakit geçirdiklerini düşündürmektedir.

Bu çalışmada, büyükanne ve büyükbaba ile aynı evde yaşayanların ve yaşlı bireylerle 5 yıldan daha fazla yaşayan öğrencilerin daha yüksek pozitif tutumlar sergiledikleri belirlenmiştir. Alquwez ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada, büyükanne ve büyükbabalarıyla birlikte yaşayan hemşirelik öğrencilerinin, büyükanne ve büyükbabalarıyla birlikte yaşamayanlara göre yaşlılara yönelik olumlu tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (26). Büyükanne ve büyükbabalarla yaşama, yaşlanmaya ilişkin alanlarda uygulamalı deneyimler oluşturduğunu gösterebilir. Evde büyükanne ve büyükbabanın bulunması, yaşlanmaya yönelik tutumları olumlu yönde etkileyebilir. Büyükanne ve büyükbabalarıyla birlikte yaşayan bireyler, yaşlıların sağlık ihtiyaçlarını daha iyi gözlemleyebilir ve kişisel bakım ihtiyaçları konusunda onlara yardımcı olma olanakları elde edebilirler. Ayrıca, evlerde yaşayan yaşlılar, gençlerin davranışlarını olumlu yönde etkileyen önemli sosyal etkileşimler sağlayabilirler (26, 31). Ek olarak, yaşlı bireylerle daha fazla zaman geçiren insanlar, toplumsal değerleri daha fazla benimseyebilir ve topluma daha fazla saygı duyabilirler (32). İnsanların içinde yaşadıkları topluluk tipi, onların hareket etme eğilimlerine yön veren bilişsel ve duygusal bileşenlerini olumlu ya da olumsuz etkiler (33).

Katılımcılardan ailesi uzun süre köyde yaşayanların kentsel kesimde yaşayanlara göre olumlu tutumları daha yüksektir. Uzuntarla ve Ceyhan’ın sağlık teknikerliği öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, ailesi köyde yaşayanların olumlu tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (27). Alquwez ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada (2018) kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin, kentsel kesimde yaşayan öğrencilere göre yaşlanmaya karşı daha olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (26). Kim ve ark.’nın yaptıkları çalışmaya göre, üniversite öğrencilerinin yaşlılarla kaliteli vakit geçirmesi ile yaşlı ayrımcılığı düzeyleri doğru orantılı olarak değişmektedir. Gençlerin yaşlılarla daha sık iletişim kurabildiği ortamlarda yaş ayrımcılığı düzeyi azalma eğilimindedir (28). Yaşlı bireylere ilişkin olumlu algıları olan sağlık çalışanları, yaşlı bireylerin sağlıkla ilgili sorunlarını ve sosyal ihtiyaçlarını değerlendirmeye ve yönetmeye daha yatkındır (34).

Kendi ailesini kurduktan sonra anne ve babasıyla yaşama durumunun PYA alt boyutunda anlamlı olduğu belirlenmiştir. Benzer olarak Türkiye’de sağlık teknikerliği öğrencileri ile yapılan bir çalışmada mezun olduktan sonra ailesi ile beraber yaşamak isteyen öğrencilerin yaşlılara karşı olumlu tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir (27). Kanada’da hemşirelik öğrencilerinin bilgileri ve yaş ayrımcılığı davranışlarını inceleyen çalışmada eğitimin öğrencilerin yaşlı bireylere karşı tutumları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu sonucuna

varılmıştır (35). Çalışmalar artan yaşlanma bilgisinin, yaş ayrımcılığı davranışlarının azalmasıyla önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir (36-38). Ek olarak, gençlerin yaşlı bireylerle uygun ortamlarda vakit geçirmelerinin yaş ayrımcılığını azalttığı belirlenmiştir (39-41). Bu nedenle nesiller arası teması teşvik etmek için çok disiplinli müdahaleler gereklidir. Yaşlı ayrımcılığı konusunda farkındalığın artırılması ve yaşlanma hakkındaki bilgilerin artırılması, bu halk sağlığı yükünü en aza indirebilecek stratejilerdendir. Ayrıca, yaşlanma ile ilgili anlayış ve empatiyi geliştiren eğitim faaliyetleri geliştirilerek topluma bilgi ve beceriler aktarılabilir. Yaşlanmaya karşı olumsuz tutumların azaltılmasını sağlayacak açık, doğal ve karşılıklı ilişkilerle birleştirilmiş yaşlanma bilgisinin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (42).

Araştırmada yaşlı bakımı teknikerliği öğrencilerinin yaşlılara yönelik pozitif tutumlarının yüksek düzeyde olması umut vericidir. Bakım verecek olan mesleklerde yaşlıya yönelik tutumların olumlu olması bakımın kalitesini arttırabilir ve yaşlı bireylere psikososyal açıdan destek sağlayabilir. Çok küçük yaşlardan itibaren ve tüm eğitim seviyelerinde, yaşlanma sürecindeki farklı türdeki özelliklerin farkındalığını yaygınlaştırmaya yönelik faaliyetler yapılmalıdır. Genç bireylerin özellikle de sağlık bakım hizmetinde görev alacak olanların Yaşlı bireylere karşı olumlu tutumlarının olması, toplumun gelecek nesillerinde yaşlanma kaygısını azaltabilir. Başarılı bir yaşlanma süreci için önemli bir yere sahip olan benlik saygısının korunmasında yaşlıya yönelik olumlu tutumlar gereklidir. Yaşlı insanlara yönelik tutumlar yaşlıların bakım kalitesini ve sağlık durumunu etkileyebilir. Ayrıca gelecekte yaşlı bireylerin bakım kalitesinden sorumlu olacak öğrencilerin yaşlanmayı daha iyi anlamaları gerekmektedir. İş hayatına başlamadan önce yaşlı bireylerin yaşlanma kaygısına yol açan yanılgılarını düzeltmeleri önemlidir.

KAYNAKLAR

- Berger KS. Lo Sviluppo Della Persona. Zanichelli; Bologna, İtalya: 1996.
- Voss P, Rothermund K. Altersdiskriminierung in institutionellen Kontexten. In B. Kracke & P. Noack (Eds.), Handbuch Entwicklungs- und Erziehungspsychologie (pp. 509-538). Springer. 2018.
- Butler RN. Why Survive? Being Old in America. Harper and Row; New York, NY, USA: 1975.
- Ayalon L, Tesch-Römer C. (Eds.). Contemporary perspectives on ageism: Vol. 19. International perspectives on aging. Springer. 2018.
- Mc Carthy J, Heraty N, Bamberg A. Lifespan perspectives on age-related stereotypes, prejudice, and discrimination at work (and beyond). In B. B. Baltes, C. W. Rudolph, & H. Zacher (Eds.), Work across the lifespan (pp. 417-435). Academic Press. 2018.
- Snyder ME, Meine P. Stereotyping of the elderly: A functional approach. Br. J. Soc. Psychol. 1994; 33: 63-82.
- Levy BR, Slade MD, Kunkel SR, Kasl SV. Longevity increased by positive self-perceptions of aging. J. Pers. Soc. Psychol. 2002; 83: 261-270.
- Kornadt AE, Voss P, Rothermund K. Age stereotypes and self-views revisited: Patterns of internalization and projection processes across the life span. Journals of Gerontology: Psychological Sciences. 2017; 72(4), 582-592.
- Bodner E, Palgi Y, Wyman F. Ageism in mental health assessment and treatment of older adults. In L. Ayalon & C. Tesch-Römer (Eds.), Contemporary perspectives on ageism: Vol. 19. International perspectives on aging (pp. 241-262). Springer. 2018.
- Fialova D, Kummer I, Držaić M, Leppee M. Ageism in medication use in older patients. In L. Ayalon & C. Tesch-Römer (Eds.), Contemporary perspectives on ageism: Vol. 19. International perspectives on aging (pp. 213-240). Springer. 2018.
- Gastaldi A, Contarello A. Konuyla ilgili sorular: Rappresentazioni sociali dell'invecchiamento in giovani ve anziani. Ric. psikol. 2006; 4:7-35.
- Walsh K, Scharf T, Keating N. Social exclusion of older persons: A scoping review and conceptual framework. European Journal of Ageing. 2017; 14(1), 81-98.
- Gonzales E, Morrow-Howell N, Gilbert P. Changing medical student's attitudes toward older adults. Gerontol. Geriatr. Educ. 2010;31: 220-234.
- Palmore EB. Ageism in Canada and the United States. J. Cross Cult. Gerontol. 2004; 19:41-46.
- Ayoğlu FN, Kulakçı H, Ayyıldız TK, Aslan GK, Veren F. Attitudes of Turkish Nursing and Medical Students Toward Elderly People. Journal of transcultural nursing : official journal of the Transcultural Nursing Societ.2014; 25(3), 241-248.
- Bleijenberg N. Dutch nursing students' knowledge and attitudes towards older people—a longitudinal cohort study. J Nurs Educ Pract. 2012; 2: 1.
- Erdemir F, Kav S, Citak EA, Hanoglu Z, Karahan AA. Turkish version of Kogan's attitude toward older people (KAOP) scale: reliability and validity assessment. Archives of gerontology and geriatrics. 2011; 52(3), e162-e165.
- Rush KL, Hickey S, Epp S, Janke R. Nurses' attitudes towards older people care: An integrative review. Journal of clinical nursing. 2017; 26(23-24), 4105-4116.
- Yurttaş S, Sankoca E. Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2018; Ekim, 22, 1977-1992.
- Rothermund K, Klusmann V, Zacher H. Age Discrimination in the Context of Motivation and Healthy Aging. J Gerontol B Psychol Sci Soc Sci. 2021;76 (Suppl 2):S167-S180.
- Tuna S. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulundaki öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi: Köyceğiz örneği. İzmir Democracy University Health Sciences Journal. 2020; 3(2), 145-156.
- Güngör S, Borazan NG. Yaşlı bakım ve paramedik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD) / Elderly Issues Research Journal (EIRJ). 2021; 14(1), 19-26.
- Ha J, Kim J. Ageism and the Factors Affecting Ageism among Korean Nursing Students: A Cross-Sectional Study. International journal of environmental research and public health. 2021; 18(4), 1798.
- Ng R, Lim WJ. Ageism linked to culture, not demographics: Evidence from an 8-billion-word corpus across 20 countries. J. Gerontol. B. Psychol. Sci. Soc. Sci. 2020.
- Ucun Y, Mersin S, Öksüz E. Gençlerin yaşlı bireylere karşı tutumu. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2015; 8(37), 1143-1148.
- Alquwez N, Cruz JP, Almazan JU, Alamri MS, Mesde JJ. The Arabic version of the Kogan attitudes toward older people scale among Saudi nursing students: a psychometric analysis. Annals of Saudi medicine. 2018; 38(6), 399-407.
- Uzuntarla Y, Ceyhan S. Ageism and altruism among students in the department of health technician training, Turkey. Journal of Clinical Medicine of Kazakhstan. 2020;4(58):67-72.
- Kim JY, Kim MH, Min KH. Validation of the Korean Version of the Fraboni Ageism Scale (FSA): A study of Korean university students. Korean J. Soc. Pers. Psychol. 2012; 26: 89-106.

29. Drury L, Hutchison P, Abrams D. Direct and extended intergenerational contact and young people's attitudes towards older adults. *Br. J. Soc. Psychol.* 2016; 55:522–543.
30. Dahlke S, Davidson S, Wisnesky UD, Kalogirou MR, Salyers V, Pollard C, Fox MT, Hunter KF, Baumbusch J. Student nurses' perceptions about older people. *Int. J. Nurs. Educ. Scholarsh.* 2019; 16.
31. Mace NL, Rabins PV. *The 36-hour day: A family guide to caring for people who have alzheimer disease, other dementias, and memory loss.* 6th ed. Baltimore, Maryland: JHU Press; 2017.
32. Robertson DA, Kenny RA. Negative perceptions of aging modify the association between frailty and cognitive function in older adults. *Pers Individ Dif.* 2016; 100:120–125.
33. Barile JP, Reeve BB, Smith AW, Zack MM, Mitchell SA, Kobau R, et al. Monitoring population health for Healthy People 2020: evaluation of the NIH PROMIS® Global Health, CDC Healthy Days, and satisfaction with life instruments. *Qual Life Res.* 2013; 22(6):1201–11.
34. Giles H, Ryan EB, Anas AP. Perceptions of intergenerational communication by young, middle-aged, and older Canadians. *Can. J. Behav. Sci.* 2008; 40:21–30.
35. Potter G, Clarke T, Hackett S, Little M. Nursing students and geriatric care: The influence of specific knowledge on evolving values, attitudes, and actions. *Nurse Educ. Pract.* 2013; 13: 449–453.
36. Cherry KE, Erwin MJ, Allen PD. Aging knowledge and self-reported ageism. *Innov. Aging.* 2019; 3:S81.
37. Cooney C, Minahan J, Siedlecki KL. Do feelings and knowledge about aging predict ageism? *J. Appl. Gerontol.* 2021; 40: 28–37.
38. Donizzetti AR. Ageism in an aging society: The role of knowledge, anxiety about aging, and stereotypes in young people and adults. *J. Environ. Res. Public Health.* 2019; 16:1329.
39. Verhage M, Schuurman B, Lindenberg J. How young adults view older people: Exploring the pathways of constructing a group image after participation in an intergenerational programme. *J. Aging Stud.* 2021; 56:100912.
40. Ermer AE, York K, Mauro K. Addressing ageism using intergenerational performing arts interventions. *Gerontol. Geriatr. Educ.* 2021; 42:308–315.
41. Burnes D, Sheppard C, Henderson CR, Wassel M, Cope R, Barber C, Pillemer K. Interventions to reduce ageism against older adults: A systematic review and meta-analysis. *Am. J. Public Health.* 2019; 109:e1–e9.
42. Fernandes JB, Ramos C, Domingos J, Castro C, Simões A, Bernardes C, Fonseca J, Proença L, Grunho M, Moleirinho-Alves P, Simões S, Sousa-Catita D, Vareta DA, Godinho C. Addressing ageism-be active in aging: Study protocol. *Journal of personalized medicine.* 2022; 12(3):354.